

Nr. 7(117)

BAZŪNE

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2021. gada 5. jūlijs

JUBILEJAS NUMURS

Gunta Bite

Avīzītes «Bazūne» redaktore

Šis, jūlija numurs, veltīts Latvijas Neredzīgo bibliotēkas Skaņu ierakstu studijas jubilejai. Kopš studija 1961. gada 1. jūlijā bibliotēkā darbu uzsāka oficiāli, ir pagājuši 60 gadi. To laikā piedzīvots daudz gan cilvēkresursos, gan tehnikā. Iepriekš aizsākām rubriku «Runā diktors», savukārt ar šo numuru piedāvājam ekskursiju pa Skaņu ierakstu studijas darba vēstures līkločiem, ko sagatavojuši Lasītāju apkalpošanas nodaļas Tifolo-

ģijas sektora bibliotekāre Ketija Zuša. Visa informācija ir balstīta uz novadpētniecības materiāliem, kas pieejami bibliotēkā. Starp tiem ir ne tikai grāmatas, bet arī dažādi atmiņu pieraksti, sapulču protokoli un vairākas publikācijas. Pirmais raksts «Studija vēstures līkločos. Magnetofona lentes» aptver laika posmu no 1961. līdz 1986. gadam. Ņemot vērā informācijas bagātību, tā par dažādiem laikposmiem tiks publicēta vairākos turpinājumos.

Aicinām apmeklēt bibliotēkā arī izstādes un iepazīties ar grāmatu jaunumiem.

BIBLIOTĒKAS ZIŅAS

GRĀMATU OTRĀ DZĪVE

Sigita Irša

*Lasītāju apkalpošanas nodaļas
bibliotekāre*

Jūnijā Latvijas Neredzīgo bibliotēkas lasītavā Rīgā bija aplūkojama Lienas Kābeles orimoto tehnikā veidotā izstāde «Grāmatu otrā dzīve». To papildina Alises Kopštāles veidotie papīra greznie un krāšņie ziedi.

Izstādes autore ir māksliniece, Ogres Centrālās bibliotēkas grāmatu labotāja, Liene Kābele, kas ir atradusi veidu, kā nevajadzīgām grāmatām piešķirt otru mūžu, pārveidojot tās, izmantojot origami un orimoto tehniku. Termins «orimoto» cēlies

no japāņu valodas un nozīmē «grāmatu locīšana».

Kā liecina informācija mājaslapā *visit-ogre.lv*, Liene Kābele strādā Ogres Centrālajā bibliotēkā un *nodarbojas ar grāmatu labošanu — atjauno visvairāk lasītās, nolietotās grāmatas, kā arī pirms nonākšanas bibliotēkas grāmatu plauktos sagatavo jaunās grāmatas.*

L. Kābele arī atklāj, ka pirmo reizi grāmatu lapu locīšanas tehniku ieraudzīja pirms pieciem gadiem kādu jauniešu kāzās, kur tā bija izmantota, dekorējot kāzu vietu.

«Toreiz, ieraugot šos locījumus, mani pārņēma prāta spazma, es nodomāju —

kā tā var izbojāt grāmatu? Jā, cilvēkiem ir duāla daba! Grāmatas vienmēr ir uzskatītas par ļoti lielu vērtību, tās cilvēki glabā gadiem ilgi pažobelēs, šķūņos vai pagrabos, kur tās sapelē, un tas nevienam nešķiet slikti, bet, kad tai tiek dota otra dzīvība, kaut vai no tās izveidojot mākslas darbu, tad bieži vien tas šķiet nepieņemami,» savās pārdomās dalās māksliniece.

Vēlāk pavisam nejauši Lienes «Facebook» parādījusies lapa par dažādām grāmatu lapu locīšanas formām.

«Es nodomāju — varbūt tā ir zīme? Es strādāju bibliotēkā, strādāju tieši ar grāmatām. Te tiek norakstīti tik daudzi informatīvo mūžu nokalpojuši iespaiddarbi... Varbūt man vajadzētu kaut ko no tā pamēģināt?» atminas L. Kābele.

Interesantu atziņu par grāmatām Liene guvusi, pagājušajā gadā apmeklējot grāmatu atjaunošanas kursus: «Kad kursu vadītājam vaicāju, kā vislabāk izņemt no grāmatām tabaku vai citu smaku, kā izņemt netīrumus vai asins traipus, kas tur nereti rodas, šķirstot lapas un sagriežoties, tad saņēmu atbildi, ka to nevajag darīt, jo tā ir grāmatas identitāte, tās stāsts un pieredze.»

Pirmie Lienes darbi šajā tehnikā tapuši pilsētas svētku laikā 2017. gada vasarā, kad Ogres Centrālās bibliotēkas bibliobuss piedalījās svētkos. Toreiz Liene grāmatu lapās izlocīja zivi un laivu. Šie darbi tagad apskatāmi Ogres Centrālās bibliotēkas bērnu lasītavā. Kad tuvojās Latvijas svētki, kolēģu atbalstīta un mudināta, Liene izveidoja dažādas formas, kas veltītas šiem svētkiem — tapa Saules zīme, Latvijas kontūrā ielocīts Ogres novads, izlocīts Ogres Centrālās bibliotēkas vārds, uz sirds formas izlocīta Latvijas kontūra, un citas. Šie darbi bija apskatāmi Ogres Centrālās bibliotēkas izstādē «Grāmatas otrā dzīve».

Liene atklāj, ka dažādu formu locīšanai jāizvēlas pareizās grāmatas — ar noteiktu

lappušu skaitu, noteikta biezuma lapām — jo plānāka lapa, jo zīmējums veidosies lēnāk, bet var izstrādāt sīkākas nianšes. Lienes galvenie darba rīki ir grāmata, šķēres, zīmulis, lineāls, no tēva mantots priekšmets — neass skalpelis un viņas pašas veiklie un pacietīgie pirksti. Kad noteiktā forma ir izveidota, Liene apstrādā grāmatas vāku, lai nebūtu redzams, kāda autora un satura ir šī grāmata. Izdekorē ar lentu, kas fiksē grāmatu noteiktā atvērumā. Liene arī mēģinājusi no grāmatas lapām izlocīt vārdu Rita un Laura. Tas ir izdevies! Tie veidoti kā objekti, pēc tam, lapas atlokot, grāmatu var turpināt lietot, lasīt. Lapas tiek grieztas, veidojot vairāku līmeņu formas.

Savukārt Ogres pašvaldības mājaslapā minēts: «Ja origami un orimoto tehnikas pamatiemaņas jau apgūtas, tad mākslas darbu varot radīt vienā vai divās dienās. Iesācējam gan paiešot krietni ilgāks laiks.

Ne vienmēr orimoto mākslas darbiem izmantotās grāmatas ir padomju gados izdotas. Viens no mākslas darbiem sevī slēpj kādu no Stefānijas Meieres «Krēslas sērijas» četrām grāmatām.

«Grāmata bija ļoti bēdīgā stāvoklī, jau bija norakstīta, bet tai bija labs lappušu skaits. Vāki bija ļoti bēdīgi, iekšlapās arī problēmas. Tā stāvēja kā makulatūra. Kāpēc neizmantot labu materiālu? — vaicā Liene, stāstot par to, kā izvēlas mākslas darbiem nepieciešamos līdzekļus.

Uz grāmatas izdošanas gadu netieši norāda lappušu krāsa. Senāk izdotajām lappuses jau kļuvušas dzeltenīgas.

Šīs grāmatas ir savu grāmatas mūžu nodzīvojušas. Lai tās nebūtu jāatdod makulatūrā un jāiznīcina, mēs tām dodam otru mūžu, otru iespēju pārtapt skaistos darbos.»

Atgādinām, ka izstādes vienlaicīgs apmeklējums ir ierobežots, kā arī neaizmirstiet lietot mutes un deguna aizsegus un ievērot 2 metru distanci.

STUDIJA VĒSTURES LĪKLOČOS. MAGNETOFONA LENTES

Ketija Zuša

LAN bibliotekāre

Gatavojoties Skaņu ierakstu studijas (SieS) 60. jubilejai, ieskatījos mūsu bibliotēkas novadpētniecības materiālos. Vēstures līkločos minēts, ka par studijas dibināšanu uzskata 1961.g. 1.jūliju, lai gan priekšdarbi tās tapšanai sākās nedaudz agrāk.

Staņislavs Miklaševičs savās atmiņās raksta: «1961. gada 1. janvārī uzsāka darbu Rīgas pilsētas 19. Neredzīgo raksta bibliotēka kā atsevišķa vienība. Darbā tika pieņemta arī lasītavas vadītāja Dagnija Kaspāre. Skaņu ierakstu studijai netika izdalīta neviena štata vienība, bet ārštata diktoru algošana tika izdalīts tikai 100 rubļu apmērā. Magnetofona lentes varējām iegādāties ne vairāk kā 350 000 metru. Tas ir 100 kasetes Nr. 18.»

«Tolaik bibliotēkas filiāles vadītājs St. Miklaševičs mērķtiecīgi realizēja vairākas ieceres, un viena no tām bija — neredzīgam lasītājam nepieciešamas magnētiskās lentēs ierakstītas grāmatas, un šim nolūkam jāizveido grāmatu ierakstu studija,» savās atmiņās dalās Velga Alksnīte. «Pēc braucieniem uz Maskavas un Kijevas neredzīgo raksta bibliotēkām Miklaševičam radās konkrēts priekšstats un darbības plāns grāmatu ierakstu studijas izveidošanai. Lielu pretimnākšanu šī plāna īstenošanai izrādīja ilggadējā Neredzīgo pansionāta direktore Izolde Vītola, ierādot telpu turpat bibliotēkas stāvā pieticīgas grāmatu ierakstu studijas izveidošanai — bijušās kantormājas 2. stāva istabīnā.

Par jauniekārtojamās ierakstu studijas tehniskā aprīkojuma konsultantu Miklaševičs pieaicināja Jāni Dimantu, kurš, neskatoties uz redzes zudumu, lieliski orientējās tālaika radiotehnikā un ierakstu aparatūrā. Kopīgi izvērtējām telpu, iekārtojam nosacīti izolētu

kabīni lasītājam un uzsākām pirmo eksperimentālo grāmatu ierakstīšanu magnētiskajās lentēs.

Tā kā sākumā nebija plānoti izdevumi grāmatu ielasītājiem, pierunāju savu tanti — dramatiskās un vārda mākslas speciālisti, patīkamas balss īpašnieci — Elfrīdu Lasmani pirmās grāmatas ielasīšanai.»

Pirmā studijā ielasītā grāmata bija somu rakstnieka Elvi Sinervo romāns «Mītenis Viljami» 1961. gada maijā 3 lentēs.

Pirms studijas nodibināšanas jau ilgāku laiku darbojās domubiedru grupa, kas vedināja uz to, lai studija būtu. Un tā 1961. g. 15. maija lasītāju padomes sanāksmes protokolā Nr. 3 darba kārtībā izskatīts jautājums par fonotēkas organizēšanu pie Rīgas pilsētas 19. neredzīgo raksta bibliotēkas. Nolemts, «ar 1961. g. 1. jūniju izvērst grāmatu ielasīšanu magnetofona lentēs. Šim nolūkam ir piegādāti 4 magnetofoni. Lasītājam maksāt 80 kapeikas stundā, sakarā ar fonotēkas darba organizēšanu tuvākā laikā izveidot fonotēkas komiteju». Sanāksmē piedalījās visi padomes locekļi, bibliotēkas lasītavas vadītāja D. Kaspāre un bibliotēkas vadītājs Miklaševičs.

Neredzīgo bibliotēkas krājumā ir ieskaņoto grāmatu katalogi, periodā no 1961. gada līdz 1975. gadam. Pārlapojot katalogu redzams, ka 1961. gadā ielasītas 6 grāmatas, norādot kādi diktori tās ielasījuši.

Pirmie diktori 1961. gadā: Elfrīda Lasmane un Rīgas Vājredzīgo un Neredzīgo bērnu internātskolas skolotāji Aina Krastiņšone un Aloīzs Rubulis.

1962. gadā kā diktori strādā arī bibliotēkas darbinieki Edgars Zilbalodis, V. Selga, aktieri Ēriks Brītiņš, Andris Mekšs, Anita Tamulēna, Latvijas Valsts filharmonijas māks-

slinieki Ilga Zvanova un Aleksandrs Kūlainis.

Rekordiste grāmatu ielasīšanā ir Latvijas Radio diktore Dzidra Liepiņa, kura grāmatas sāka ielasīt 1971. gadā un darīja to līdz 2008. gadam.

1962. gada 15. janvāra lasītāju padomes sēdē par fonotēkas komitejas priekšsēdētāju ievēl G. Reņģīti, bet par vietnieku Valdi Vikli. 1962. gadā nolemj ielasīt 92 grāmatas. Dailiteratūrai veltīt 55% no visas ielasāmās literatūras, 30% — politiskajai literatūrai, bet 15% — medicīniskai un audzinošai literatūrai. Katru dienu ielasīšanai veltīt 4 stundas. Nolemj ielasīt arī dažus biogrāfiskus darbus: Teina de Trīsa «Rembrantu» (nav ielasīts periodā līdz 1982. gadam), Bokačo «Dekamero-

nu» (ielasīts tika 1982.), Kremņeva «Mocarts» (ielasīts 1962.).

Sākot ar 1963. gadu, bibliotēka ieguva telpas Rīgā, Juglas ielā 14. Grāmatu ielasīšanai iekārtotas 3 mazākās telpas aiz lasītavas skatuves. Ierakstu studijā darbā pieņemti: Jānis Dimants, studijas vadītājs Anatolijs Gutfricis, lasītavā kā priekšā lasītājs Edgars Zilbalodis.

Bibliotēkas direktors St. Miklaševičs, atskaitoties par 1963. gadu Lasītāju padomei, iezīmēja to, ka fonotēkas komitejas darbs šajā periodā bija stipri traucēts, jo bibliotēka pārgāja uz jaunām telpām un nevarēja *izvest* normālu darbu. Jāatzīmē, ka bibliotēkā šai laikā notika arī remonts. Tomēr magnetofona lentēs tika ielasītas 800 stundas.

(nobeigums nākamajā numurā)

RUNĀ DIKTORI

KRISTĪNA KOKINA

Mani sauc Kristīna Kokina. Latvijas Neredzīgo bibliotēkas Skaņu ierakstu studijā par grāmatu krievu valodā ielasītāju jeb diktori strādāju jau gandrīz trīspadsmit gadus. Ko man nozīmē diktora darbs?

Uz studiju strādāt atnācu 2008. gada beigās. Prātā ienāca doma, ka gribu citiem cilvēkiem darīt kaut ko labu. Saprātu, ka tam jābūt kam tādām, kas arī man pašai nešīs gandarījumu. Un te kādā televīzijas raidījumā ieraudzīju sižetu par to, ka Latvijas Neredzīgo bibliotēkai nepieciešami brīvprātīgie diktori un aicina interesentus uz

noklausīšanos. Tā nu tas aizsākās un turpinās joprojām. Šis darbs mani gan priecē, gan skolo...

Sākumā bija vēlme darīt potenciālo klausītāju «laimīgu» ar pašas izvēlētām grāmatām. Vēlāk sapratu: ja jau esi iesaistījies šādā pasākumā, lasi to, ko vēlas klausītājs, atstāj malā savas ambīcijas. Šobrīd varu teikt, ka šī ir ļoti svarīga mana dzīves sastāvdaļa, kaut arī sanāk veltīt tam vienas-trīs stundas nedēļā. Ļoti ceru, ka tas ko daru, priecē cilvēkus un padara manu klausītāju ikdienu krāšņāku.

Bazūne

**Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas
bezmaksas avīzīte**

Izdota Braila raksta nodaļā. Iznāk reizi mēnesī.
Redaktore Gunta Bite.

E-pasts: gunta.bite@neredzigobiblioteka.lv

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā *Digitālā bibliotēka*

Tālrunis: 67522131

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Par publikācijām atbildīgi paši autori.